

**CREATIVITATEA – FACTOR PRIMORDIAL ÎN VALORIFICAREA PROFILULUI
UNUI ÎNVĂȚĂTOR MODERN**
**CREATIVITY – AN ESSENTIAL FACTOR IN CAPITALIZING ON THE PROFILE A
MODERN TEACHER**

*Iulia POSTOLACHI, asistent universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți,
doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat: Acest articol abordează tema necesității dezvoltării spiritului creativ la cadrele didactice din învățământul primar. Creativitatea reprezintă un factor esențial în formarea și dezvoltarea profilului unui învățător, reliefând un mod de a fi și o modalitate de gândire. Potențialul creativ evidențiază aptitudinea individuală de care dispune un pedagog. Însă, creativitatea necesită a fi cultivată cu ajutorul unor strategii și metode didactice utile elevilor. Creativitatea pedagogică definește modelul calităților necesare cadrului didactic pentru proiectarea și realizarea unor activități eficiente prin valorificarea capacităților sale de înnoire permanentă a acțiunilor specifice angajate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ.

Cuvinte-cheie: creativitate pedagogică, cadre didactice, învățământ primar.

Abstract: This article treats the theme of developing require to teachers' creative spirit from primary education. Creativity is an essential factor in forming and developing teachers' profile, emphasizing a method to be and a modality of thinking. Creative potential highlights the personal capacity which teachers hold. But creativity needs to be developed using different didactical strategies useful to pupils. Pedagogical creativity define the teachers' qualities set necessary to project and organizing efficient didactical activities in order to value his human acquisitions engaged in the teaching process.

Keywords: pedagogical creativity, teaching staff, primary education.

Latură a demersului didactic, creativitatea constituie capacitatea, talentul pedagogic mânuit cu măiestrie zi de zi de învățători. A fi creativ în demersul instructiv-educativ reprezintă o necesitate incontestabilă a cadrului didactic. Orele creative, activitățile creative sunt alimentate de ingeniozitatea, inspirația și cunoștințele științifice ale pedagogului. Încă din cele mai vechi timpuri, pedagogii încercau să fie creativi. Despre acestea aflăm din operele scriitorului Ion Creangă, care oferea elevilor dulciuri în forma unor litere, pentru ca aceștia să reușească mai bine a le învăța.

Fiind un demers mental și somatic, creativitatea este abordată cu scopul descoperii unor raporturi între evenimente și diverse fenomene, care duc spre cunoașterea vieții și a situațiilor analizate, spre înțelegerea mai ușoară a temelor studiate de către elevi. În acest sens, creativitatea evidențiază modul de a fi al unui profesionist, accentuându-i specificul gândirii. De asemenea, această aptitudine individuală de care dispune un cadru didactic se dezvoltă treptat, odată cu acumularea experienței de lucru. Deci, este suficient să o cultivăm cu ajutorul unor tehnici adecvate și apoi să o exersăm pentru ca ea să poată deveni o stare de spirit.

Așa cum sistemul educațional actual accentuează importanța creativității la orele școlare, potențialul creativ al cadrelor didactice reprezintă una din principalele priorități ale educației în lume la acest început al mileniului nostru. În condițiile ratei actuale a progresului științific, tehnic și cultural un popor cu un nivel scăzut al creativității, cu o cultură limitată nu va putea rezolva eficient problemele cu care se confruntă. Astfel, dacă oamenii nu vor realiza idei noi și originale în adaptarea lor la mediu, atunci popoarele din care fac parte nu vor putea fi competitive în plan internațional, afirmă M. Roco [12].

În context definitiv, creativitatea se explică în mod variat. Unii autori definesc creativitatea ca fiind o aptitudine sau capacitate de a produce ceva nou și de valoare. Pentru alții creativitatea nu este aptitudine sau capacitate, ci proces, prin care se realizează produsul. În acest sens, creativitatea implică realizarea unui produs nou, important pentru societate. Așadar, este considerată un *produs* pentru că se dovedește pe baza următorilor factori: flexibilitate, originalitate, fluentă, ingeniozitate, prin activitate, prin experiență. Este un *proces*, deoarece implică desfășurarea în timp, dezvoltări și retrageri ale factorilor și elementelor noi, învingerea unor obstacole [17]. Un șir de sinonime contextuale se pot racorda la factorul creativității, printre care: *a făuri, a zămisli, a produce, a da viață, a cauza, a face să existe, a genera, a construi*. A fi creativ include și laturile gândirii critice, imaginative, inventive și flexibile, care generează rapid o idee novatoare, originală, ingenioasă și valoroasă [8].

Astfel, calitățile spirituale, morale, etice contribuie la evoluția unui spirit creator. De aceea, cadrele didactice pot desfășura ore apelând la sursele proprii de creativitate prin stabilirea unor obiective bine delimitate. De exemplu stabilirea metodei inventate, apelarea la materialele necesare și modalitatea originală de captare a atenției, de motivare a elevilor să se implice în studierea materiei accentuează spiritul creativității la clasă. Prin urmare, preluarea unor elemente din realitate (metoda pălăriilor, scaunul autorului, ochelarii curioși), implementarea materialului modern (prezentări PPT, PREZI, hârtie color, ghem, scaun etc.) și maniera de comunicare cu elevii (forma de poveste, narațiune, discuții actoricești) reprezintă laturi fine ale creativității învățătorului.

Or, practicând o asemenea activitate, cadrele didactice își pot organiza munca, dezvoltând aptitudinile creative ale elevilor, elementele semnificative ale creativității devenind exercitarea zilnică a gândirii divergente și convergente.

Pregătirea cadrelor didactice capabile să educe în mod creativ elevii cere, în primul rând, crearea unor metode nestereotipate, bazate pe tehnologii profesionale, care oferă viitoarelor cadre didactice posibilități de a exersa rolul de mediator între elevi și lumea înconjurătoare, permite elevilor să întreprindă unele experimente; să contribuie la educarea creativității prin angajarea elevilor în gândirea flexibilă și originală; să pună în fața elevilor sarcina de a alege cea mai fericită cale de rezolvare a unei probleme; să fie convertibilă la semnale și simboluri.

În acest sens, *potențialul creativ* al cadrelor didactice poate fi cercetat și apreciat dacă el stimulează evoluția gândirii elevului spre performanțe creative superioare. În realizarea feedback-ului dintre învățători și elevi, prin creativitate se cultivă sentimentul libertății, alegerii și exprimării individuale. Astfel, în centrul demersului didactic se află elevul, nu învățătorul, deoarece se tinde spre explorarea interiorului uman, individualitatea gândirii și simțirii elevului. Potențialul creativ al elevilor se bazează pe principiul democrației și independenței în drepturi.

În acest context, R.Godoroja [7] susține că în condițiile existente ale Republicii Moldova, e necesară *dezvoltarea creativității* fiecărei personalități, așa încât viitorii absolvenți să poată contribui la progresul țării noastre. Or, creativitatea reprezintă o treaptă spre inovare, modernizare și evoluție a sistemului educațional și nu numai.

Un rol important în configurarea profilului unui învățător i se rezervă etapelor „clasice” ale creativității, enumerate de E. Țarălungă [17], după cum urmează:

1. *Definirea problemei*. Selectarea individuală a problemei în muncă sau, mai bine zis, informarea cu privire la problemele sau disfuncționalitatea existentă;

-
-
2. *Adâncirea pregătirii.* Individual se concentrează pe problemă, o adâncește, colectează informații, formulează ipoteze relevante sau visătoare fără a fi evaluate;
  3. *Incubația sau gestația.* Înainte de a asambla informațiile disponibile, individual se relaxează și apoi în subconștientul său „fierb”.

Studiind cercetările efectuate de psihologii români, am constatat că pedagogul C. Cucuș [4] consideră *creativitatea pedagogică* a defini modelul calităților necesare cadrului didactic pentru proiectarea și realizarea unor activități eficiente prin valorificarea capacităților sale de înnoire permanentă a acțiunilor specifice angajate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ în clasele primare.

Creativitatea pedagogică configurează aspecte importante ale virtuților umane. Apelarea la operațiile de analiză sinteză comparare, facilitează desfășurarea actului creator. Sursa principală de inspirație o constituie viața de zi cu zi, descoperirea existenței umane prin raportarea la cele existente în mediul înconjurător. Un cadru didactic creativ știe să explice prin pilde, exemple din realitate, utilizează materiale ilustrative care captează atenția discipolilor, implică activ elevii în discuții și probleme necesare a fi abordate.

Pentru a dezvolta/ forma *capacitățile creatoare ale cadrelor didactice* trebuie să se cunoască, în primul rând, trăsăturile comportamentului creator, care se referă la nivelul de înțelegere generală, gândirea divergentă, fluența gândirii, receptivitatea față de probleme, spiritul de observare, imaginația creatoare, originalitatea, capacitatea combinatorie, perseverența și inițiativa, confirmă cercetătoarea Valentina Lungu [10].

În această accepțiune, *creativitatea* definește:

- un produs creator situat cel puțin la nivel inventiv;
- un proces creator orientat în direcția sesizării și a rezolvării – problemă la nivelul gândirii divergente;
- dimensiune axiologică a personalității care valorifică resursele globale ale sistemului psihic uman, la nivelul interacțiunii optime dintre atitudinile și aptitudinile creative, susține psihologul american G.Allport [1].

Creativitatea pedagogică prezintă modelul calităților necesare cadrului didactic pentru proiectarea și realizarea unor activități eficiente așteptărilor elevului. Așadar, prin valorificarea capacităților sale de înnoire permanentă a acțiunilor specifice angajate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ, potențialul creativ se materializează prin crearea de produse reale sau pur mintale, generând un progres în mediul social. Componenta principală a creativității o constituie imaginația. Dar creația de valoare reală mai presupune și o motivație, dorința de a realiza ceva nou, ceva deosebit, care să sensibilizeze și să motiveze receptorul, ființa umană prin raportarea la lăuntricul său. Și, cum originalitatea rezultatului nu se proiectează direct, momentan și vizibil, etalăm o altă componentă – voința. Prin voința sa învățătorul depune muncă, sârguință, înfrângându-și propriile slăbiciuni în favoarea celui pentru care lucrează.

Deci, formarea comportamentului creator a cadrelor didactice din învățământul primar este foarte importantă, deoarece rămâne principalul instrument pe care societatea îl folosește pentru cultivarea creativității la membrii ei tineri, de vârsta școlară.

Societatea are nevoie, pentru progres, de persoane creative. Școala, ca instituție a societății, are nevoie de cadre didactice creative. A fi creativ înseamnă să elaborezi un lucru, în

aceleși timp absolut inovator și valabil. Modelul structural al creativității include, în viziunea unor specialiști, următoarele componente:

- calificarea, specializarea în domeniu (fiind incluse aici cunoștințele de specialitate, talentul special în domeniul respectiv, abilitățile profesionale care fac posibilă producția creativă);
- abilitățile creative (care presupun înțelegerea profundă a problemelor, depășirea rutinei și clișeele în soluționare, euristica, stilul de lucru perseverent);
- motivația intrinsecă pentru sarcină (realizarea unei activități care îi apare subiectului ca fiind interesantă, incitantă, plăcută, generatoare de satisfacție).

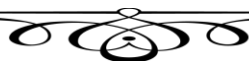
Problema creativității a preocupat numeroși cercetători și psihologi din domeniul educației, impresionați de valoarea acestei capacități. Creativitatea este o tentație care include și plăcerea, satisfacția interioară, învăluind persoana și comportamentul unor indivizi creatori. Creativitatea continuă să preocupe, nu pentru că eforturile de până acum au fost sterile, ci pentru că potențialul creativ reprezintă una dintre avuțiile cele mai complexe și mai misterioase. Iar educarea elevilor prin prisma manifestării unor comportamente creatoare, reprezintă unul din cele mai îndrăznețe și mai înalte obiective. Stimularea și educarea creativității reprezintă proba practică a nivelului științelor educației, întrucât comportamentul creator este cel mai complex comportament. Este multinivellar, în sensul că se poate extinde, de la simpla transformare, prin efort propriu a unor mijloace individuale de acțiune, la revoluționarea din temelii a cunoașterii întregii umanități.

În cele din urmă, *munca de creație* parcurge mai multe *etape*:

- prepararea este faza inițială și faza obligatorie a oricărui act de creație; în această fază se adună informații, se fac observații, se delimitează problema, se schițează o ipoteză;
- incubajia se petrece în inconștient și poate fi de mai lungă sau de mai scurtă durată; pare o perioadă pasivă, de abandonare a efortului;
- iluminarea este momentul în care soluția problemei apare brusc în câmpul conștiinței; uneori se folosește termenul de inspirație în loc de iluminare, diferența dintre cele două constând în faptul că iluminarea provine din surse obscure ale conștiinței, pe când inspirația este rezultatul unei îndelungate perseverențe, urmată în final de un stimul accidental a cărui natură nu poate fi clar determinată;
- verificarea este faza finală a procesului de creație, în care soluția găsită este testată, examinată pentru eliminarea unor posibile erori sau lacune [3].

Așadar, din ce în ce mai mulți cercetători consideră creativitatea o trăsătură esențială și definitorie pentru existența individuală și pentru evoluția societății. Fiecare om dispune, printre celelalte potențialități, de un potențial creativ, care așteaptă a fi explorat. Problema transformării lui în trăsătură de personalitate este încă controversată. Sunt teoreticieni care consideră potențialul creativ „o forță autopropulsivă, că se actualizează treptat și de la sine, evoluția sa nefiind influențată de mediu și de educație, care nu ar interveni decât în realizarea unei atmosfere permissive” [16].

Există o multitudine de mijloace prin care se stimulează și se dezvoltă în cadrul învățământului primar creativitatea: ghicitori, jocuri de istețime și perspicacitate, construcții de probleme, jocuri pentru căutarea de cuvinte care încep sau se sfârșesc cu o anumită literă/silabă, alcătuirea de propoziții, jocuri de echipă, activități practice [2].

Pentru dezvoltarea potentialului creativ al cadrelor didactice în contextul activității școlare, mai mulți autori recomandă următoarele patru grupe de activități independente:

- Cercetare – căutare de informație, de idei, de posibilități de transfer de sensuri, de criterii de clasificare;
- Organizare de materiale noi – întocmirea de rapoarte asupra activității proprii, alcătuirea de colecții etc.;
- Generare – de noi moduri de a privi lucrurile, noi mijloace de exprimare a ideilor, structuri, forme, modele [14].

Așa cum astăzi este unanim acceptată ideea că potențial creativ se găsește în fiecare persoană, se pune problema descoperirii cât se poate de timpuriu a acestui potențial, a specificului său și exersarea în vederea transformării lui în trăsătură de personalitate, a obiectivării ei în produsele care să poarte amprenta creativității [6].

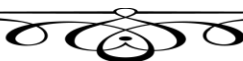
Cadrelor didactice creative încurajează elevii în răspunsurile lor, generând o atmosferă calmă, plină de liniște, în care elevul își dezvoltă încrederea în sine și respectul de sine. Astfel, învățătorul încurajează și consolidează răspunsurile elevilor săi, excluzând orice formă de ridicularizare sau ironizare a viziunii personale. Elevului i se oferă cadrul necesar pentru a-și manifesta curiozitatea, indecizia, interesul pentru schimbul de informații, exersarea propriilor capacități. Cultivarea gândirii inovatoare a devenit o sarcină prioritară a școlii de azi. Poziția cadrului didactic se impune a fi reorientată, el trebuind să manifeste un comportament deschis, o atitudine pozitivă, promovând o învățare interactivă și stimulând potențialul creator al elevilor.

Învățarea interactiv-creativă presupune procesul evolutiv bazat pe receptivitatea față de experiențe noi, rezolvate prin explorare, deducție, cu accent pe realizarea conexiunilor dintre sensuri și solicitând o profundă implicare intelectuală, afectivă și volițională. La nivelul pedagogiei practice, deschiderea spre nou, încorporarea noutăților, ideile și modalitățile de lucru creative, sunt cerințe pentru obținerea unor rezultate calitative superioare. Noutățile devin relevante prin activitatea cadrelor didactice, inclusiv prin experiența și calitățile sale personale. Prin urmare, este esențială deschiderea spre nou a acestuia, dorința permanentă de autoinstruire și perfecționare [8].

Există cinci niveluri de creativitate, propuse de cercetători [Ibidem]:

- creativitate expresivă: cadrele didactice se exprimă liber și spontan, fără preocupări de valoare sau utilitate, ca în cazul desenelor realizate de copiii mici;
- creativitate productivă: cadrele didactice și-au însușit priceperi și deprinderi care permit îmbunătățirea modalităților de exprimare a creației;
- creativitate inventivă: se valorifică prin invenții și descoperiri și pune în evidență capacitatea de a sesiza relații noi și neobișnuite, căi noi de interpretare a unor realități cunoscute;
- creativitate inovativă: duce la modificări ale principiilor ce stau la baza unui domeniu, la noi modalități de exprimare specifice talentelor;
- creativitate emergentă: se manifestă la cadrele didactice care revoluționează un domeniu științific, ori la creația artistică, deschizând căi noi de abordare.

Cadrelor didactice creative, asigură climatul favorabil pentru exprimarea ideilor proprii, creează oportunități pentru autoînvățare, încurajează gândirea divergentă. Aceasta înseamnă că el caută noi conexiuni între fenomene, să imagineze noi soluții pentru probleme care se rezolvă în

manieră rutinieră, să asocieze imagini și idei, să formuleze ipoteze îndrăznețe, neuzuale, să emită idei și să dezvolte ideile altora. Cadrele didactice creative stăpânesc arta de a pune întrebări. Cadrele didactice creative determină dezvoltarea creativității elevilor. Explicația ar putea fi transferul setului de valori propice creativității de la cadrele didactice la elevi, fenomen urmat de automodelarea elevilor în funcție de atitudinile și convingerile interiorizate. Instrumentarul cadrelor didactice, înțelegând prin acesta ansamblul de metode și procedee didactice pe care le utilizează în procesul de predare-învățare, are un rol deosebit de important în realizarea învățării creative. O necesitate a învățământului contemporan este faptul că cadrele didactice ce activează trebuie să poată încuraja capacitățile creative ale elevilor. Considerând capacitățile creative ca determinatorii, cadrele didactice trebuie să studieze posibilitățile educaționale și stimulative ale gândirii divergente și convergente. Analizele învățământului creativ arată, că caracteristicile evoluției *performanțelor* creative necesită delimitarea a două *niveluri educaționale*. Primul constă în dezvoltarea și dezvoltarea *capacităților creative ale gândirii individuale*, al doilea – în *stimularea creativității* la un nivel mai înalt.

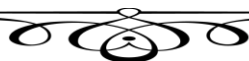
Printre dificultățile întâlnite în procesul actului creator, V. Mândâcanu [11] evidențiază, în Laboratorul „Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice”, factorii ce frânează dezvoltarea capacităților creative, cum ar fi:

1. Folosirea abuzivă a unor tehnici de instruire;
2. Abuzul verbalizării excesive în procesul de predare;
3. Lipsa metodelor speciale de educare a creativității: metoda dramatizării, metode problematice, metode de cercetare etc.;
4. Menținerea stereotipurilor de învățare mecanicistă (instruirea reproductivă, necunoașterea și nefolosirea instruirii inovative etc.);
5. Lipsa tehnologiilor educaționale, care să orienteze instruirea spre creativitate.

În concluzie, menționăm că spiritul creativ, depinde, în mare măsură de intenția, scopul și obiectivul pedagogului care tinde spre iluminarea elevilor prin cunoștințe de specialitate, prin dezvoltarea calităților umane necesare acestora. Pe de altă parte, învățătorul poate, astfel să-și orienteze voința spre perfecțiunea spirituală, spre desăvârșirea propriei personalități, confirmă V. Mândâcanu în *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*: „De aceea stimularea potențialului creativ depinde, în primul rând, de orientarea voinței spre perfecțiune, de realizarea corelației dintre gândirea convergentă și divergentă, de inteligența, creativitatea și spiritualitatea cadrelor didactice” [Ibidem].

Referințe bibliografice:

1. ALLPORT, G. *Structura și dezvoltarea personalității*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991. ISBN 9733011517;
2. BACIȘOR, D. *Creativitate și inovație la clasa pregătitoare* [online] [citat 07 aprilie 2020]. Disponibil: <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/invp/invp5.pdf>;
3. BRAHAȘ, M., DOCHIȚA, D., ISACHI, I., MARINECU, M. & RADU, M. *Creativitate în predare și învățare, cum se utilizează muzica, arta și sportul în educație*. Ghid pentru profesori, învățători și educatori;
4. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom, 1998. 317 p. ISBN 973-681-063-1;
5. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Editura Polirom, 2001, 157 p. ISBN 978-973-46-4041-6;
6. CLICHICI, V. Valoarea creativă a domeniului de dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii la preșcolari. In: *Perspectivelor și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: materialele Conferinței Științifice Internaționale*, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, 7 iunie 2017, Volumul II. ISBN 978-9975-88-019-0, 978-9975-88-021-3;

7. GODOROJA, R. Modalități de formare a capacităților creative la liceeni în cadrul Instruirii problematizate la chimie. In: *Eco Univers Pedagogic*, 2005, nr. 1, pp. 26-32;
8. IANC, P., SABĂU, A. ș.a. Învățământ de calitate în școala românească. In: *Simpozion interjudețean de comunicări științifice, Șimile Silvanei*, pp. 17-18, 2017. ISSN 2457-8916 [online] [citată 25 aprilie 2020]. Disponibil: <http://www.csei-speranta.ro/files/Lucrari-simpozion-2017.pdf>;
9. JABINSCHI, T. Formarea competențelor artistico-plastice la elevi prin joc. Repere metodologice. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2017, nr. 2 (31). ISSN 2345-1408;
10. LUNGU, V. *Stimularea creativității la vârsta școlară mică*. Responsabilitate publică în educație. Ed. Orizon, 2015;
11. MĂNDĂCANU, V. *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*. Chișinău: Editura LYCEUM, 1997. ISBN 9975-939-19-8;
12. ROCO, M. *Creativitatea și inteligența emoțională*. Iași: Polirom, 2004. 246 p. ISBN 9789736816307;
13. *Strategii metodice utilizate în vederea stimulării și dezvoltării creativității elevilor din clasele a III-a* [online] [citată 26 aprilie 2020]. Disponibil: <https://biblioteca.regielive.ro/licente/pedagogie/strategii-metodice-utilizate-in-vederea-stimularii-si-dezvoltarii-creativitatii-elevilor-din-clasele-i-iii-364061.html>;
14. *Strategii de dezvoltare a creativității* [online] [citată 28 aprilie 2020]. Disponibil: <http://www.qreferat.com/referate/pedagogie/Strategii-de-dezvoltare-a-crea252.php>;
15. *Școala Gimnazială Lunca, Pașcani, Proiect finanțat de Comisia Europeană prin Programul Erasmus +, Acțiunea Cheie 1* [online] [citată 08 aprilie 2020]. Disponibil: <http://scoalagimnazialaluncapascani.ro/wp-content/uploads/2015/01/Creativitate-%C3%AEn-predare-%C8%99i-%C3%AEnv%C4%83%C8%9Bare-cum-se-utilizeaz%C4%83-muzica-arta-%C8%99i-sportul-%C3%AEn-educa%C8%9Bie-GHID.pdf>;
16. TUFĂ, T. *Creativitatea matematică la elevii din ciclul primar – studiu de specialitate* [online] [citată 24 aprilie 2020]. Disponibil: https://www.concursurilecomper.ro/rip/2015/iunie2015/09-TufaTincutaCreativitatea_matematica.pdf;
17. ȚARĂLUNGĂ, E. *Modalități de dezvoltare a capacităților creatoare ale școlarului mic prin conținuturile ariilor „Arte” și „Tehnologii”*. Lucrare științifică. Ed. Sfântul Ierarh Nicolae, 2010. ISBN 978-606-577-128-4.